

Leve de menopauze!

De navolgende diepdoordachte tekst is niet in het Malayalam of Guadeloups geschreven en het aantal gehanteerde tuisjes is normaal, maar uw schrijver lijdt ook weer niet aan dysorthografie. Dat zult u merken wanneer we zonder beiden beginnen aan dit hendiadsloze verhaal, dat gelukkig niets weg heeft van het oude samizdatdrukwerk of van moderne epubjes.

Middelbare moeders ondersteunen hun kinderen vaak krachtig, ook als die allang volwassen zijn. Ze doen dat van Dan tot Berseba, waarbij ze niet alleen op jas en nel letten. Het gaat bijvoorbeeld om hulp bij studie, bij financiële problemen of bij het verluieren van kleinkinderen. Deze hulpvaardigheid geeft wederzijds plezier, nochtans is er ook een minder in het oog springend, maar belangrijk gevolg: het nageslacht krijgt extra tijd en energie om meer kinderen te krijgen. Grootmoeders inspanningen helpen daardoor de menselijke soort in stand te houden, zodat haar steun ook van evolutionaire betekenis is. Dat ziet er op het eerste gezicht wat jujuachtig uit, want als ze gewoon zélf nog wat kinderen zou krijgen, lijkt dit doel eenvoudiger bereikt te kunnen worden.

Oma voert dit werk voor het grootste deel uit tijdens haar menopauze. Dat is goedbeschouwd een vreemde fase, want andere dieren die zich niet meer voortplanten, overlijden korte tijd later. Dat geldt ook voor aytkanti's, quelea's en sabaku's. Mensenvrouwtjes leven echter nog vijfendertig jaar onvruchtbaar door. In evolutionair opzicht moet dit betekenen dat bomma's menopauze, met ondersteuning van kinderen en kleinkinderen, uiteindelijk méér nageslacht oplevert dan als ze gewoon was doorgegaan met het krijgen van eigen kinderen. Deze mise au point wordt de grootmoederhypothese genoemd. Hij is niet zo fundamenteel als de wetten van Kepler, maar toch interessant.

Dit hoeft u niet via uw settopbox te controleren en u heeft er ook geen hellmanngetallen bij nodig: uw secunda Petri is voldoende. Overtuigend evolutionairbiologisch en antropologisch onderzoek geeft de volgende verklaring: de belasting en de risico's van zwangerschap en bevalling worden met het vorderen van de jaren groter, ook al worden er nóg zoveel dhuhr gebeden. Ernstige zwangerschapsproblemen als het Hellp-syndroom en bekkenveneninsufficiëntie treden dan vaker op, evenals ziekten van het kind, zoals cheilognathopalatoschisis of darmintussusceptie. Ook fausses couches worden vaker gezien. Vanaf een zekere leeftijd wordt de menselijke genenpool daarom efficiënter onderhouden door de levens van kinderen en kleinkinderen te vergemakkelijken.

Nonouders kunnen hun torschlusspanik dus het beste negeren, want een niet-opengebleven deur kan in de menopauze juist positieve gevolgen hebben. Daarom: hoedt u zich voor late voortplanting, wijd u liever aan het menselijk gen, dan mag u van mij een uraeus dragen!

Je kunt natuurlijk roepen 'ja, dikke Harry! hoe zit het dan met het opa- en echtgenoot-zijn? Nou, opa's helpen óók bij het ondersteunen van kinderen en kleinkinderen, maar zelf kunnen ze zich, mede door hun seksdrive, ook nog tot op hoge leeftijd bijna-risicoloos voortplanten. Soms voelen ze zich daardoor echt een soort dertienavondkoning. We hoeven dus géén grootvaderhypothese te definiëren, want ondersteuning van het nageslacht geeft bompá hooguit een miniem evolutionair voordeel ten opzichte van het bezwangeren van jongere vrouwen. (Dat oma af en toe door hem verbeurt wordt bij het koken van een abalonenschotel, chimichurri of desnoods voor een ritje naar de trùk'i pan heeft misschien enig effect, maar gezien haar grotere ervaring en kunde heeft dat hooguit marginale invloed.)

Zelf werken Marjan en ik in real time ook hard aan de menselijke evolutie, door op onze kleindochters te passen. Los van het genetische nut hiervan, blijkt het vele malen leuker te zijn dan ik ooit verwachtte. We moeten zelfs oppassen dat we ze niet kweesten ... Dit ondanks het gehuil en de volgepoepte luiers in de eerste weken na de geboorte. Kom maar terug als je zelf je dinkytoyautootje kunt repareren en als je weet wat een cinchplug is, of een torxset, dacht ik toen. Maar het idee dat ik voor het verzorgen van mijn kleindochters minimaal driemaal daags het angelus of de goddelijke wet nodig zou hebben, vervaagde snel. Addenoi! Als ze één keer vanuit hun maxicosi naar je lachen, ben je verkocht.

En het wordt doorlopend leuker, vooral als ze met mooie opmerkingen komen en met onverwachte theorieën, zoals: 'Je neus zou eigenlijk afzetbaar moeten zijn, dan kun je hem opzetten als iets lekker ruikt, en op de wc kan hij weer af'. En vanaf de bedstederand komen ze soms met bijna-filosofische vragen en opmerkingen: 'Dus er zijn mensen die niet weten wat ik denk?' Of: 'Wat handig dat we onze schaduw kunnen zien, dan weten we precies waar we zijn!' Ze stellen ook ongegeneerd dingen aan de orde die hun opvallen, zoals: 'Opa wordt oud, want vroeger werd hij nooit boos!' En ons achterterras heet sinds kort 'de kletsplaats', dus we weten waar we staan ...

Kleuters leren ontzettend snel. Het zou me bijvoorbeeld niet verbazen als ze het verschil tussen gris en grain de lin al kennen. Of als ze me gaan uitleggen wat polyfyllie betekent, of wat een kufiyah is. Wij genieten ook zeer van hun steeds slimmer wordende strategieën: 'Je bent bijna te laat voor school, doe eens gauw je schoenen aan!' 'Wil jij het doen, opa?' 'Nee, je moet het zélf leren.' 'Maar door te kijken leer ik het ook!' Of deze: 'Heb je de wc-deur dichtgedaan?' 'Ja.' 'Deed je het licht uit?' 'Ja.' 'Mag je jokken tegen opa?' 'Ja.' Door kleinkinderen word je je ervan bewust hoe oud je bent, maar ook dat je daarvan zeer kunt genieten: de zon gaat onder, maar laten we vooral de kleurenpracht zien waarmee dat gepaard gaat! Soms ga ik er bijna een souterliedeken door zingen, hoewel ik dan rijp zou zijn om een ggz-achtige instelling te bezoeken ...

Zoals ik hierboven besprak, is de homo-sapiensgrootmoeder van alle Hominidae de beste genenverspreider, wáár op de mappemonde je ook kijkt. Daarom blijf ik Marjan zo lang mogelijk helpen bij haar belangwekkende werk. Intussen hecht ik er ook aan om mijn kleinkinderen op een speelse manier te leren omgaan met het verschil tussen feiten en meningen. En naast poppenkast spelen doe ik natuurkundige proefjes en kijk

ik met ze naar de planeten. Dat vind ik belangrijker dan het spelen van parkour of van aaisykjen. Dat laatste is trouwens allang verboden, en het draagt ook niet bij aan hun begrip van de wereld. Kennisverwerving vind ik essentieel, want stiekem hoop ik dat ze later kosmoloog of fysicus worden en geen bakszeuntje. Ze mogen natuurlijk ook schrijvers worden die de wereld blijvend veranderen met prachtige filosofische boeken. Eigenlijk heb ik stiekem een beetje fylenambitie ... Ik maak al vorderingen!

Sorry, ik kan het niet laten: mijn kleindochters kunnen de wet van Goodhart nog net niet uitleggen, maar ze kennen wel de overeenkomst tussen Jantje Beton, Jantje Contantje en Jantje Stapnetjes! De oudste beseft ook het belang van grootmoeders. Dat bleek onlangs, toen we op een mooie avond, gezeten op onze met charpie gevulde en met fil d'Écosse dichtgestikte kussentjes, in een lekker Z.t.O.-windje gingen sterrenkijken in de tuin.

De aarde stond die dag toevallig in haar aphelium en ik bedacht dat de zon gemiddeld altijd op één AE afstand staat. Dat vond mijn kleinkind interessant, evenals het feit dat er – zuidelijke – sterconfiguraties bestaan die we vanuit Nederland niet kunnen zien. De ecliptica bleef uiteraard buiten beeld. Het gesprek nam een wat filosofische wending.

'Ichtyosaurussen leefden heel, heel lang geleden, toen er nog geen mensen bestonden', debiteerde ik. Waarop ze vroeg: 'Zelfs geen oma's?' Dat antwoord trof me. Tijdens de eropvolgende stilte genoten we van steeds meer sterren en ik besepte dat ons gesprek meer was dan louter pedagogie. We vierden het wonder van ons leven in dit minieme uithoekje van het oneindige heelal, waarin grootmoeders essentiële taken vervullen.